

Baltarusiška knyga Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos fonduose (1991–2001)

LIDIJA LEONOVA

Lietuvos mokslų akademijos biblioteka

Baltarusija ir Lietuva – valstybės, turinčios bendrą istoriją, kultūrą, bendrą asmenybių, kurios gyveno ir kūrė valstybėje, vienijusioje Baltarusiją ir Lietuvą įvairiais istoriniais laikotarpiais. Taigi Lietuvos bibliotekos fondų be baltarusiškos knygos įsivaizduoti neįmanoma. Keitėsi tik baltarusiškų leidinių išsigijimo būdai. Iki 1991 m. Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje buvo gaunamas privalomas baltarusiškų leidinių egzempliorius, jie taip pat buvo komplektuojami knygų mainais, retais atvejais publikacijos buvo perkamos arba gaunamos kaip lankytojų dovanos. Pastarąjį dešimtmetį liko vienintelis baltarusiškų leidinių komplektavimo šaltinis – tarptautiniai knygų mainai. Dabar tai prieinamiausias literatūros iš NVS valstybių gavimo būdas. Retais atvejais leidinių dar padovanoja bibliotekos lankytojai.

Nepaisant politinių permainų bei 1990 m. finansinių sunkumų, knygų mainai su Baltarusijos bibliotekomis išliko stabilūs. Nagrinėjant tarptautinių knygų mainų santykius ekonominio būtinumo požiūriu, neretai mainų su kai kuriomis bibliotekomis tenka atsisakyti. Ryšiuose su Baltarusijos mokslinėmis įstaigomis Lietuvos MA biblioteka neteko tik vieno partnerio. Nuo 1994 m. leidiniais keičiamasi su Baltarusijos nacionalinės mokslų akademijos centrine mokslinė J. Kolaso biblioteka, Baltarusijos nacionaline biblioteka, Baltarusijos valstybinio universiteto fundamentine biblioteka ir su Baltarusijos žemės ūkio biblioteka.

Su Baltarusijos nacionaline biblioteka aktyviausi knygų mainai buvo 1995–1997 m. Pastovūs mūsų bibliotekos knygų mainų partneriai išlieka Baltarusijos valstybinio universiteto fundamentinė biblioteka, siunčianti savo universiteto leidinius, ir Baltarusijos žemės ūkio biblioteka, mūsų bibliotekos fondus papildanti žemės ūkio ir biologinės tematikos leidiniais. Pastovi pagrindinė Lietuvos MA bibliotekos partnerė išliko Baltarusijos nacionalinė mokslų akademijos centrinė mokslinė J. Kolaso biblioteka. Iš šios bibliotekos gauta 71,6% per pastarąjį dešimtmetį mūsų fonduose sukomplektuotų Baltarusijos leidinių (1990–1995 m. – apie 60%, 1996–2000 m. – apie 80%).

Baltarusiškos knygos komplektavimas MA bibliotekoje atspindi Baltarusijos knygų leidybos pokyčius. Pastarąjį dešimtmetį išaugo knygų leidyba baltarusių kalba. Visų mūsų gautų Baltarusijos leidinių 11% sudaro leidiniai baltarusių kalba, 88% – rusų kalba ir tik apie 1% – anglų kalba (tarptautinių konferencijų medžiaga). 2000 m. komplektuota 63 pavadinimų testiniai ir periodiniai Baltarusijos leidiniai, iš jų 24 pavadinimų baltarusių kalba, 39 pavadinimų rusų kalba. Gaunamų baltarusiškų leidinių tematika per paskutinį dešimtmetį nepasikeitė. Biblioteka gauna socialinio ir humanitarinio profilio bei tikslųjų ir gamtos mokslų leidinius.

Pastaruoju metu iš Baltarusijos gauname daug naujų mokslinių leidinių biologijos, botanikos, matematikos, fizikos klausimais. Ypač didelio skaitytojų susidomėjimo sulaukia ekologinė literatūra. Labai padaugėjo naujų gamtos mokslų testinių leidinių: *Природные ресурсы* (1997), *Природопользование* (1996), *Окружающая среда и природные ресурсы*

Республики Беларусь (1998), *Развитие науки в Беларуси*. Nuo 1998 m. pradėjome gauti Matematikos instituto darbus, taip pat daug naujų Techninės kibernetikos instituto leidinių: *Интеллектуальные системы* (1998), *Моделирование и информационные технологии проектирования* (1999), *Логическое проектирование* (tai dar ne visas pavadinimų sąrašas). Neįsivaizduojami Lietuvos MA bibliotekos fondai ir be Baltarusijos periodinių leidinių: *Дифференциальные уравнения*, *Журнал прикладной спектроскопии*, žurnalo *Весці Акадэміі навук Беларусі* atitinkamos serijos.

Iš humanitarinių ir socialinių mokslų publikacijų Lietuvos MA bibliotekos skaitytojus ypač domina istoriniai ir archeologiniai leidiniai, tai lemia bendra dviejų valstybių istorija. Skaitytojai laukia tokių leidinių kaip *Беларускі гістарычны часопіс*, *Беларускі гістарычны агляд*, *Гістарычны-археалагічны зборнік*, *Матэрыялы па археологіі Беларусі*, *Штогоднік Інстытута гісторыі НАН Беларусі* ir kt. naujų numerių bei leidimų. Akivaizdu, kad knygos, kuriose Baltarusijos istorikai atspindi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją, Lietuvos skaitytojams aktualios, pvz., paskutinių metų leidiniai: Ермаловіч М. *Беларуская дзяржава Вялікае Княства Літоўскае* (2000), Кановіч У. *Дыпламатыя Вялікага Княства Літоўскага у 1480-першай чвэрці XVI стагоддзя* (1997), Метрыка *Вялікага Княства Літоўскага*. Кн. 28 (2000), Чаропка В. *Уладары Вялікага Княства* (1996).

Lietuvos MA bibliotekos fonduose nepakeičiami ir tokie fundamentiniai leidiniai kaip *Беларуская энцыклапедыя* (18 tomų), *Археологія Беларусі* (4 tomai), *Энцыклапедыя гісторыі Беларусі* (6 tomai), *Беларусы* (8 tomai). Negalima nepaminti ir mažatiražių leidinių, pvz. tęstinio *Наш радавод* (Гродно), kuriame buvo spausdinama tarptautiniu konferencijų medžiaga. *Гістарычная памяць народаў Вялікага Княства Літоўскага і Беларусі XIII–XX стагоддзях* (1996) ir *Царква і культура Вялікага Княства Літоўскага і Беларусі XIII–XX стагоддзях* (1992). Tai tik nedidelė dalis leidinių, kuriuose atspindėta Baltarusijos, taip pat ir Lietuvos istorija.

Džiugu, kad didelė filologijos ir kalbotyros klausimais Lietuvos MA bibliotekoje gaunamų leidinių dalis yra baltarusių kalba. Šios tematikos monografijos gaunamos gana dažnai. Ypač norėtusi pažymėti tokius leidinius: *Гістарычны слоўнік беларускай мовы*, *Слоўнік беларускай мовы Янкі Купалы* (8 tomai), *Слоўнік мовы Скарыны* (3 tomai). Tęstiniai leidiniai sudaro tik nedidelę dalį, kaip jų pavyzdį galima paminėti *Беларуска лінгвістыка*.

Bibliotekininkams labai aktualios publikacijos profesinės veiklos klausimais, todėl tokie leidiniai bibliotekoje sulaukia itin didelio dėmesio: *480 год беларускага кнігадрукавання: матэрыялы трэціх Скарынаўскіх чытанняў*, Мінск, 1998, *Информационные технологии в библиотеках на рубеже веков*, Мінск, 1999 ir М. Нікалаеў *Палата кнігапісная : рукапісная кніга на Беларусі у X–XVIII стагоддзя*, Мінск, 1993. Šie leidiniai saugomi Bibliografijos ir Rankraščių skyriuose.

Baigiant reikėtų pažymėti, kad knyga visada buvo jungiamoji grandis tarp atskirų tautų kultūrų. Nors didėjant bibliotekos fondams, daugėja ir nepaklausių leidinių, baltarusiška knyga Lietuvos bibliotekose visada ras savo skaitytoją.

Belarussian Books in the Library of the Lithuanian Academy of Sciences (1991–2001)

S U M M A R Y

Untill 1991 the Library of the Lithuanian Academy of Sciences used to receive the obligatory items of Belarussian publications. The Belarussian books were also being compiled on the book exchange base. Sometimes, though not very often, the publications had been bought or presented by visitors. In the latter decade the international book exchange has become the one and only source of Belarussian publications. Notwithstanding the political changes and the financial difficulties of 1990 the book exchange with the Belorussian libraries has been maintained rather stable. Starting with 1994 the Belarussian National Science Academy Central Scientific Library of J. Kolas, the National Library of Belarussia, the Fundamental Library of the State University of Belarussia and the Library of Agriculture have been the book exchange partners.

The 11 % of the publications from Belorussia are in Belorussian language, the 88 % - in Russian and only 1 % - in English (the papers of international conferences). During the year of 2000 there have been compiled 63 titles of Belorussian serials and periodicals which comprise 24 titles in Belorussian and 39 in Russian language. During the last ten years the subjects of Belorussian publications which we receive have not changed. We receive publications of social, humanitarian, exact and natural sciences.